„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи, средом, петком и недељом.
Цена је на годину 12 фор. на по год. 6 фор. на четврт године 3 ф. на месец 1 фор. а. вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на чет. год. 30. гр. у сребру.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врста, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 нов., за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у кући број 11 и 12 у дунавској улици.

Број 25. У Новоме Саду у недељу 28. фебруара 1871. Год. VI.

У НОВОМ САДУ 27. фебруара.

Последице француско-немачког рата још се нису толико разбистриле, да би се о њима могло мање говорити но до сад. Француска је још једнако по слободу човечанства меродаван фактор, и јер су у њојзи прво разкинути средњевековни ланци деспотизма, великом револуцијом крајем прошлог века, то је према елементу слободњачком кога тамо у изобиљу има, с погледом на осталу монархичну Европу важна свака појава у њеном политичном животу. За то је нужно водити рачуна о свему што се тамо збива и не узимајући у обзир још и то, што у данашњем свом стању и из човечанских обзира заслужује сваку пажњу као и симпатију целог образованог света.

Последње вести отуда јављају, да су тако звани „црвењаци“ покушали дићи буду у Паризу. Сад неки листови јављају о узроцима исте, те веле, да су незадовољници помоћу раденичког сталежа мислили дићи социјалну револуцију. Раденици су за време опсаде паришке били уврштени у војску где су били снабдевени са свим нужним потребама, равно као сваки становник паришки; за издржавање њихових породица бринула се влада, те су могли за сво то време бити задовољни, јер су имали „хлеб насушни“ а нису радили ништа. Сад је пак то престало. Навикнув се за ово неколико месеци леновати, радо прихватише мисли социјалистичких агитатора за револуцију, но ова је предупређења и како је ђенерал Орељ де Паладен стигао у Париз и примио заповедништво над народном гардом у сењском департману (округу) то се надају, да се неће више мир нарушити.

Ни из Бордо-а не стижу радосније вести. У народној скупштини, од како се поднеше предлози да се бивша привремена влада за народну обрану стави под суд, влада велика узрујаност. Левица скупштинска спрема се да помоћу легитимиста распрштн данашњу скупштину, те да се мора сазвати друга. Лако је можно да су тога ради Жил Фавр и Симон дали оставке на министарству, као што брзојав један од 24. ов. мес. отуда јавља. Агитације за то, да се бивша влада стави под суд расту; Лоарљон одговарајући јавно на једно писмо Гле-Бизоаново позива овога да свој предлог о стављању бивше владе под суд и у дело приведе, нашто овај одговара, да ће се то скоро учинити. И тако су за сада доста жалосни изгледи у Француској, који ако се буду у истом правцу и даље развијали могу велике штете нанети републици. Унутарњи раздори, распаљена борба страначка у републикама, обично је бивала ћуприја преко које је улазила у земљу монархија са свима њеним злим последицама.

До сад се још није решило, у коме ће се месту народна скупштина у будуће држати. Предложено је више места, но за сад понајвише има изгледа Париз и Верзаљ. Паришки заступници, вели се, да ће положити своје мандате, ако се за место скупштини одреди ма које друго место, ван Париза.

Као што је познато дефинитиван преговор мира водиће се у Брислу. Разуме се, да се неће ништа том приликом изменути у ратификираном већ уговору мира, који се у данашњем листу на другом месту налази, али ће се подписати тек онда, кад те одреди земљиште које ће остати Белфору и друге неке ситнице, и по томе Пруска и не држи за нужно да Бизмарк при тим преговорима присутан буде. Стога се, као што јавља један брзојав из Берлина од 25. о. м. Бизмарк и вратио у Берлин, (камо је по свој прилици до овог тренутка приспео) где га чекају много важнији послови, јер предстоји за који дан отварање рајхсрата. По неким вестима рајхсрат ће се у Берлину отворити 9. марта, до ког ће времена и цар Виљелм у Берлин стићи.

„Ивн. Стенд.“ јавља: да је Бизмарк хтео уговору мира накнадно још да дода један члан с погледом на трговинске уговоре који постоје међу Немачком и Француском и то тако, да се ћумручарина на увоз тако спусти, како би производи немачке индустрије са производима француским на трговима ових последњих конкурисати могли. Али Тјер је одговорио, да Француска неможе на то пристати већ и с тога, што би уговори Француске с другим државама са таким уговором у сукоб дошли. Уз то је још Тјер додао, да ће Француска бити принуђена ради свога данашњег стања, наново увести „заштитну ћумручарину.“

У Немачкој су свуда обављени избори за сборе и то у духу либералне странке. Какав је у опште данас дух у Немачкој од ових се сабора неможе за слободу у Немачкој ништа ишчекивати. Ти ће сабори сада само вотирати буџете какве влада поднесе и уједно давати „захвалнице“ и награде војсковођама и Бизмарку, као и после пруско-аустријскога рата што је било у Пруској. То се већ сад даје закључити и отуда, што је берлински магистрат закључио позвати све вароши немачке, да Молтку и Бизмарка изберу за своје почасне грађане. Да би им се заједничка достојна диплома почасног грађанства зготовити могла, одредио је мађистрат 50,000 талира! То је довољан знак за расположај јавног мнења у Немачкој. Но касније ће и тамо свет мало трезнијим погледом почети гледати шта су овим ратом добили а шта изгубили, и онда ће се другим очима гледати и данашњи „идоли“.

Из Беча јављају, да се Ригер враћа у Праг с формалним предлозима владе. Ако би ова вест била истинита, онда је данашњем рајхсрату одзвонило, јер се зна да Чеси неће сићи са земљишта своје декларације, и по томе би се онда влада склонила, да она сиђе са земљишта устава. Дуго се неће више морати ишчекивати, да се види како ће ова влада с Чесима проћи.

РУСИЈА НА РАСКРШЋУ.

Као што нам јелинска митологија пред очи ставља Херкула, као младића у пуној снази, који се на раскршћу живота премишља, на коју ће страну — тако данас Русија више него икад, и можда као што никад више неће, стоји на раскршћу, на ком је један пут води осигурању будућности и руског народа, и свега Славенства, а други води у онаки понор Русије, и још гори, него што је Француску задесио — гори, јер француски народ не само да у себи има услове препорођења, него је историјом својом толико симпатија међу народима стекао, да ће му ови како у обштем интересу човечанства, тако и у интересу властитом, руку пружити, да му помогне из понора избавити се; док мало народа има, који би за руски народ, кад би у понор пао, руку помоћи пружили, а још мање би их било, ако ни сами Славени остали међутим не дођу до стања и моћи, да могу бити на помоћи.

Држи се, да је данас Пруско-Немачка не само на врхунцу своје унутрашње снаге, него и да је вага и спољашњи одношаја у њеној руци, другим речима, да она пресудни глас у Европи има.

Тако се чини — али у ствари није тако.

Ми не претерујемо, а и не прецењујемо снагу Русије, кад кажемо, да је вага данас у њеној руци.

Ово не лежи у њеној унутрашњој снази — јер премда се каже, да сад „нема више Европе“, ипак данас су одношаји држава и народа тако изпреплетени, да нема државе и народа, који би једини све друге и за часак, а некамоли за свагда надмашити и подчинити могао — непризнаје ли и сам Виљелм, да је презао од тога, да се више сила умешају у двобој између Немачке и Француске? Да узмемо, да би Русија кадра била ма којој, па и немачкој сили појединце одољети — сама не би могла какву коалицију надвладати, а особито ако би у тој Пруско-Немачку противу себе имала. Али је кључ коалиција данас у рукама Русије — и то је, што јој данас вагу европски одношаја у руке даје.

Пруско-Немачка је јака, она је у срцу Европе, и могло би се казати, да је кадра појединце свакој сили одољети, од сваке силе појединце одбранити се — али је она не само тако звану „равнотежу Европе пореметила, него је и толико интереса на све стране повредила, да је она сад у већој опасности „изолисања“, усамљена изложена, него што је Наполеон Француску са својом спољашњом и унутрашњом системом владавине усамио.

Француска истина треба времена за тако опоравлење, да сама може показати своје понижење на Немачкој — али је и сад и у свако доба толико јака, да се у свези са Русијом осветити може. Друге силе ако би се на ове две коалиције и поделиле, ипак или не би резултат померило, или би свакако увек пре други интерес имале, него да Пруско-Немачку и у самом овом положају одрже, а некамоли да је ојачају.

Колико се каже, да је тестаменат Петра великог апокрифан, измишљен, и то можда баш од непријатеља Русије, који су вештом комбинацијом хтели Европи унапред стра од Русије улити, да би и саму могућност у тестаменту предсказани посљедица одклонили ипак се тако догодило, као што је онде пророковано.

Запад, наиме Немачку и Француску завадити, и међусобно које ослабити, које заклетим непријатељима учинити — то је била једна од главнији тачака тога тестамента, и то се баш у наше доба, на очиглед убезекнуте Европе догодило.

Русија — а не Пруско-Немачка; Александар II. а не Вилелм господар је ситуације.

Хоће ли Русија ову ситуацију употребити? Неће ли се Александар од Бизмарка исто онако обманути дати, као што се Наполеон III. дао?

То је питање.

Далеко је од нас помисао, или високоумље, да би се хтели мерити са дипломацијом руском, са вештином и провицавањем Горчакова, и други руски државника; далеко је од нас, да сумњамо, да би руски државници умели сватити и употребити положај Русије — али што је и Наполеону, и другим државницима Француске рачуне помело, није толико учинило незнање, невештина, колико тежња за целима, које су биле противне духу времена, и потребама како свога, тако и други више мање опријатељени држава и народа.

Од како је света и века, народи су увек ишли за напредком, и за слободом спољашњом и унутрашњом, као условом свога материјалног, умног, и моралног напредка — али тежња за слободом у обште оличавала се, у разно доба у разној садржини, у разним облицима слободе, као разним стадијама обште људске слободе.

Садањи је век — век народности.

Наполеон је истакно заставу народности, али не у интерес „начела народности“ него у интерес свој, и своје династије. Почео је под тим знамењем, да после Италију заварава, источне народе у узди држи, и да на последку противу ње у Немачкој силом навали — а свршио је тим, да се од њега помућена и изневерена идеја народности осветила на њему и на самој Француској, која је Немачкој некадашње немачке области издати морала.

Француска је пала, што су њени државници само интерес династије, и њене системе, и са тим скопчан свој интерес ценили, и што су овај за правац своје спољашње и унутрашње политике узимајући, у превеликом страху за овај свој интерес спотакли се.

То је дакле, што се бојимо, да у кругу садањи руски државника не превлада стра од слободе, од устава и од револуције, од републике, и т. д. и да у том страху руска влада не постане пре „шлеп“ Пруске, него што би она ову за собом повукла, или иначе праве интересе Русије и Славенства унапредила.

Пруска је интересе немачког народа бар у неком правцу осигурала — да ли ће и Русија за тим тежити, да бар олакша положај остали Славена, и то и у самом интересу руског народа, јер не треба млого мудрости, и пророчанског духа, а да се не види, да ако остали Славени, а наиме на југу и истоку Европе „учмагну“, да ће и на Русију ред доћи, и да руски народ без славенски предстража на југу и западу Европе неће моћи кад тад, и ма у којој форми коалираном западу одољети, него да ће у најпоспешнијем случају за Дњепар бачена бити, где ће неке векове трајати, док јачој култури не подлегне.

Сад после међусобна телеграма немачког и руског цара нема сумње, да ће свеза између Пруске и Русије постојати, бар док оба цара живе, а можда и док Александар живио буде — али ако та свеза неће бити само на корист династија, и већег или мањег, замотаног, или голога абсолутизма, него као што Александар жели: на срећу и славу оби земаља — то ће Русија бити преварена, ако се она тиме не користи, да Славенство, ма и самом неутралношћу, немешањем Пруско-Немачке оно постигне, што су Немци већ постигли, т. ј. с једне стране осигурање, с друге стране ослобођење народности Славена. Тек би се тако изравнале немачке и славенске силе — иначе ће што даље, то већма немачке силе јачати, а славенске усишати.

За десетину година дана већ су два питања, ако не до краја, оно у главном решена: талијанско, и немачко — славенско се ни с места помакло није.

У Аустро-Угарској још Немци и Мађари притискују славенска племена, на истоку бугарско, и већином и србско племе још у оковима турским пиште.

Бар једна одушка да се отвори — на истоку, па би се и мађарска и аустро-немачка превласт свела у корито своје.

Не тражи се оружано мешање на истоку — него поред нужног предујма материјалних средстава, поглавито то, да Русија на браних стане, да се нико други не умеша на истоку.

Ако Бизмарк не би на то пристао — показао би, да има зле умишљаје противу Славенства у обште, и да му је само за тим стало, да Немачка најпре Ческу, а после и друге славенске крајеве дуж Дунава до црног и јадранског мора, а напоследку и до Висле и дуж источног мора прогута.

Александар би у таком случају Славенима па и самој Русији више скривио, него што је скривио Француској Наполеон, који је напоследку више повода и разлога имао бојати се од Француза за свој похићени престол, него Александар у Русији.

Тако понашање руске дипломације отуђило би остала славенска племена од Русије, отерала би их по све у стан запада, и принудила, да једино у обштој европској револуцију траже спасење ако не своје народности, а оно напоследку праве човечанске слободе са коликом толиком надом, да ће на сунцу обште слободе, просвете, и благостања кад тад и опет још ускрснути народност.

Русија је на раскршћу.

До њене дипломације сад једино стоји, којим ће путем поћи: или путем, који ће је као слепу пратилицу Пруске, „одану пријатељицу“ Виљелма по конопцу привидног ојачења династичне власти, и бољарски интереса довести до понора дубљег од француског, али путем, који ће по венцу симпатије славенски племена довести до „среће и славе“ и земаља и племена славенски.

Ако би јој Пруска хтела на пут стати, Славенство је кадро, одољети Пруско-Немачкој посамице, а у случају већег замашаја нашла би Русија Француску, па и саму Италију на своме путу, а Енглеској је северна Америка увек барабар.

Аустро-Угарска је и онако већом полом славенска — а Турској би народи у њој пресели.

Ако руска влада тим путем не пође — крајње је време, да руска журналистика, руски бољи део народа тим путем пође, па ако би можда и доцније — док се сав народ руски неразгреје, али ипак јамачно — и без Роман-Готорпа — дошли цели.

Крајње је време, да са Русијом дођемо на чисто.

Или — или.

Наравно, да ваља и Пољацима у својим границама толико права дати, да као народ, и као равноправно племе у колу Славенства постојати и развијати се могу — али ако Руси не узхту без своје и други Славена штете Пољацима то дати — да ће им кад тад запад, па и сама Немачка, и то на велику штету, а можда и пропаст Русије.

До 40. милијона: Чеха, Пољака, Словака, Словенаца, Србаља, Хрвата, и Бугара могу по крајњој нужди и без Русије и руског народа доћи до бољег положаја, него што је сад Пољска, а у неку руку него сад и сама Русија — али ако је Славенство, које и Руси на језику носе, истина, а не празна реч, и маска, то можемо сви доћи до будућности, какву су највећа племена у историји имала, и нека још имају.

Међутим колико је Русија на раскршћу — толико треба и ми да се упнемо, да приволемо, или приморамо Русију, или руски народ, да дође до избора у том раскршћу.

Бацимо чим пре пламен у Турску — па ћемо видити, шта ће Русија шта ли руски народ; а ми поред све ненепогрешљивости ипак се уздамо не само у Бога и у добру срећу, него и у увиђавност Русије, или бар руског народа, и држимо, да ће јавно мишљење целог руског народа изразити се за слободу сла-

венски и хришћански племена на истоку, и да руска влада кад би и хтела неби смела, или с крштеним рукама гледати туђу интервенцију у корист Султана, или још обранити Султана, ако не узхте, да и Александар II. не прође као Наполеон III. или да Романов-Готорпима године не буду са Орхан-Османидима династијом једнако бројане.

Русија је на раскршћу — зли и Славенство је на раскршћу.

Но скрстимо ми руке — па ће и Русија са неким и некима морати — раскрстити.

МИР ЈЕ УТВРЂЕН.

Седам је месеци скоро, како се на западу европском отпоче крвава драма, и једва јој ево краја дочекасмо. Ми, који из све снаге осуђујемо проливање човечије крви, жалисмо из све душе два најнапреднија европска народа, које снађе подједнака невоља, љута невоља. И ко да одобри рат са свим његовим злим странама! Они потоци крви, што потекоше из више од стотине хиљада снажних, млађаних груди — толико стубова будућности човечанске, оне жртве, што их принеше матере и очеви, браћа и сестре, људи и деца на крвави олтар отачаства, они порушени градови, попаљена села и погажене и опустошене њиве и поља — све не раздружима пратња крвавог Бога Марса, — то су појави, са којих се пријатељ човечанства свом енержијом рату противити мора. — Па ипак се ратује, ипак се пустоши, ипак се крви и сатире!

Но је то грех, који се данас још неда избећи. Бадава се ту склапа „савез за мир.“ Мир се никада утврдити неће, док се не створе таки одношаји, којима је последица мир. А док се до тога дође, треба ту још многих и грдних ратова, који ће раскидати захрђала пута, којима су народи и личности у кургу спутоне. Све дотле, докле народи поред народа у својим државама као прождрљиве звери у својим рупама у непријатељству живе; један другог згодно вребају; један на другог канце и зубе помаљају; слабијег раздиру и гутају, а јачи се о грабеж крваве; докле су човеку као човеку и као грађанику усурпована права, која му по рођењу, по достојанству и определењу приличе: не може о миру ни говора бити. Мир ће тек онда наступити, када европски народи у својим границама као мирне породице у својим кућама узживу, сви под заштитом једнаког међународног права, своје размирице на човека достојан начин расправљајући, тако да цела Европа буде велика општина само разних породица, који су чланови слободни грађани.

Међу тим, док се не отворе таки одношаји, у име човечности и човечанског напредка имамо право да захтевамо, да се што мање и човечније ратује, и морамо осудити особито оне, који лакомислено рат изазивљу. Ако се већ мора ратовати, јер нема данас друга пута, када се узапћено право народа хоће да ослободи, то је сваки други рат сушти злочин против човечанства, који се неда ничим извинити.

Апликујући ову општу мисао на конкретан случај — рат француско-немачки, — морамо жестоко осудити политику Француза, која је изазвала оваку крваву драму на заренским пољама. У истини, далеко смо од тога, да ичим вређамо француски народ. Ми веома поштујемо овај народ; ми знамо достојно оценити и уважити народ; који је највише учинио, да је европска цивилизација оно, што у истини јесте. Она лепа, узвишена и истинита начела, што их је слободан француски народ на своју заставу написао, а која су љуто уздрмала труле и преживеле појмове средовечне Европе, — заиста су ствар, пред којом се свако поклонити мора. Али сангвиничан и сујетан, као што јесте, морао је француски народ и сам претрпети и нанети и другима много удара. Она ничим не оправдана слабост његова; да држи да је бољи, вреднији од других народа, учинила је, да је прецењујући своју, а неуважавајући снаге других, стварао и по себе и по друге жалосне околности. Ово заслепљење доводило га је чак и у тај незгодни положај, да је војевао против начела, која је на своју заставу написао и освештао. — Ова мана Француза изазвала је лакомислено и овај несрећни рат. —

Има их, који подижу свој глас у обрану француског народа, бацајући сву кривицу на уловљену тицу виљемхеску. Али и колико би радо по осећању пристали уз ово тврђење, несмемо, нити хоћемо то истини у хатар чинити. Јер ма колика да је била иначе диференција између француског народа и његове царске протуве, ипак се слагаху у једном по све, наиме: у жељи за диктатуром у Европи. И ко је год познавао ове велејитете Француске и „цара свих Француза,“ могао је после 1866. за извесно рачунати на конфликат између Француске и Пруске, која од тада постајаше диктатури Француској опасним ривалом. У осталом је то стара страст француска: да не могу трпити уза се велике Немачке. Француска није пропуштала ни једне згодне прилике, да раздроби немачки народ и заузме немачко земљиште. Ова политика освајања на према Немачкој траје више од триста година, и напоменућемо само знатне у томе краљеве француске Карла VII. Хенрика II. Лудвика XIV. па онда револуцију од 1789. и Наполеона I. Па ни овај рат не имађаше друге сврхе, но реализовање оне старе француске политике, која ставља Рену за „природну границу Француске, и иде за раздробљењем немачке моћи.

Зар не?

Кад је Пруска с познатим успехом почела политичко уједињење немачкога народа, не само Наполеон III. но француска „Преса“ с врло маленим изнимком и све странке законодавнога тела пратише завидљивим оком овај процес немачкога уједињења, — процес, који ће на граници Француске створити велику и снажну Немачку. Па наравно, да се је Француска тада бавила само једном мисли: да силу немачку треба скрхати пређе, но што се је са свим ујединила и развила. И кад је влада Наполеонова, која је тражила и у по све незнатној ствари — фамозној кандидатури Хохенцолера — нашла „casus belli,“ изишла у „корпс легислатифу“ на среду с предлогом: да се против Пруске поведе рат, нашла је симпатија и код оних који јој иначе жестоко опоноваше. Само десет посланика ускраћиваху влади војнике и новац — број заиста мален, па и он спаде коначно на једног једитог, данашњега регента, старца Тјера. Такав размер владао је и у Преси. Није ли то стара мана, стари грех? Чисто неби човек веровао, да синови оних Француза, који прокламоваше начела: слободе, братства и једнакости, потегоше оружје против остварења онога начела, које овај век на челу своме носи, а које пут крчи остварењу оних начела, за која синови на веки знамените револуције од 1789. своју крв проливаху! И то све зашто? За диктатуру, која не познаје слободе, не познаје братства и једнакости; за славу, која је ништава; за понос, који је празан.

Но је ово мана, која се љуто осветила на самим Французима. Француска, она Франпуска, што је некад целу Европу побеђивала, лежи данас слаба, немоћна пред победитељем, царем Виљемом; и навикнута „диктовати“ мир, подписује данас мир, кога условија Фрацуску скупо, прескупо стају.

Са свим је друкчије стајала ствар у почетку са Немцима. Пруска беше изазвана, и оружје, које она подиже, беше оружје за идеју. Зато је сав безпристрастан свет стајао на страни њезиној и поздрављао у њеним сјајним победама победу „идеје“ над простом шпекулацијом. Али ми подвукосмо реч у почетку, јер свршетак испаде сасвим противан. Ако се Немачка морала борити за своје народно јединство, то је у онај пар, кад си је ово обезбедила, морала створити мир. Ово неје само наше мнење, ово је мнење свог беспристрасног света, кога се симпатије услед настављеног рата после Седана претурише у опште негодовање. Јесте, после Седана, када Немци из хуманитарног и политичког обзира мир учинити требаше, а не учинише, — не беше више рат Немаца за идеју, но рат на освајање и Француско поништење. Улоге су се дакле после Седана промениле: што Француска грешише у почетку, то грешише Немачка после Седана, а што беше врлином Немаца пре, то постаде врлином Француза после Седана. Па зато, ма колики да је сјај немачкога оружја, он ће пред повесницом потамнети првом битком после Седана. —

Но је главно, да се већ једном до мира дошло.

Ми појимамо бол, кога услови мира Французима задавати морају; али исто тако одобравамо закључак бордовске скупштине, којим се мир земљи повраћа. А и куда би одвело даље ратовање, кога велики број посланика бордовских наравно теретном миру претпостављаше? Заиста! експанзивност француске снаге неда се порећи, и само с највећим дивлењем мора се посматрати онај дух, који не познавајући ни каквих запрека, ни каквих жртава, које би сувише свете и грдне биле, хоће крајњи отпор, да се сачува „народни образ и поштење.“ Но нужда, која кад и кад својим „гвозденим“ притиском не познаје алтернатива, ни у овај пар не даје избора. Рат или мир! Снага Француске још неје скрхана, још би Французи могли војевати. Али је та снага јако ослабљена, а не згодни положај, у ком се земља налазаше, и још једнако силна моћ непријатеља, — све то какав успех обећава даљем рату?

Јест' истина, није ово првина, да се Француска налази у жалосном положају; и за прве револуције беше она у теснацу; не само с ванањским но и унутрашњим непријатељем имађаше она да се бори. Али тадања препороћена Француска, задахнута новим не обичним животом, електризована силним идејама и топлим чуством створила је на мах војнике, пред којима у оружју остарели непријатељи ником поникоше. Но је данас друга ствар. Идеје прве револуције данас су већ обичне, опште, осим тога Француска их се толико пута тако рећи одрекла; оне не дају више онога полета, онога усхићења и одушевлења, које гони напред, које човеку неда мира, док не скрха све сметње, које га од цели деле, коју постићи мора. Данашња Француска не беше кадра, да створи, да роди таку нову мисао, која би била кадра створити оно, што створише идеје прве револуције. А без женијалне идеје, без војничког женија данашња револуционарна војска француска већ није кадра успешно победити. Па зато сваки даљи рат неби значио ништа друго, до то: да би још више потекло француске крви, да би се још већма опустила француска земља, да би се још више порушило француских градова, попалило француских вароши и села; а к томе епидемије, што би се лако излегле, па глад: заиста страшне авети, које би врзино коло повеле на грудима овога јуначкога народа.

Све ове околности као да беху меродавне по већину скупштинску у Бордоу, која је, као што је познато са 546 против 107 гласова ратификовала прелиминарије мира.

Још би нам остало, да расветлимо услове тога мира. Али остављајући опширан претрес тих услова за други посебан чланак, рећићемо о њима само коју општу реч. Ту нам је пре свега напоменути, да су они појмови о „часном миру,“ који се данас и понајвише по самој Француској распростиру, веома скрупулозни. Да ли је мир частан! Ми држимо, да народ, који је као француски учинио све и сва, који је водио рат „до ножа,“ који је с одушевљењем и жртвама покушао сва могућа средства, да обрани домовину и спасе своју војничку част, заиста с чистом савешћу и ако болним срцем, може потписати и најтеже услове, који му будућност не убијају. А заиста, да је непријатељ стављао таке услове, који би захтевали жртве, које се неби могле дати, а да се животу и будућности народној, темељ не поткопа, Француска би се пре латила и скрхана мача, но што би потписала мир сраман и опасан.

Што се самих услова тиче, — они су по Француску теретни, јако теретни. Они ће и тако већ ослабљену Француску за неко време још више ослабити. Али ће Француска за цело прекужити удар овога рата који још не беше „према срцу“.

Јесте! Француска, као што то морални ред ствари тако хоће, осећа данас и осећаће годинама љути бол. То је наплата оних грехова које је она толико година против себи и против своме узвишеном положају међу јевропски народи грешила. Али ако она из тих болова, који ју јако тиште, научи познати своје мане и своје слабости, а поштовати туђе врлине, биће она опет срећна и срећоносна за човечанство.

А зато јој не треба диктатуре, основане на брутално сили, но диктатуре оних начела, што их изрече конститујућа скупштина 1789.

Бранко Николић.

ПОУЗДАНИЦЕ АДМИНИСТРАТОРУ ПАТРИЈАРШИЈЕ.

Ваша Преузвишености!

Високопреосвештени Господине!

Догађајима који се понављају оличена је истина, да се преображајем баш и самих мимогредних народних институција, странке рађају, које се таковому преображају опиру.

Да по томе дакле, основни преображај, битних такових институција, према значајности преображаја, обилнију и силнију чету противника рађа — доноси то већ и сам течај ствари собом.

Ово дакле нити је изванобично, нити је ненаравно — стоји бо таково што, са определењем човека, у рођеној свези.

Јер устројства и установе друштвене — којих је поврх свега благоносност на дугоскским народима стрпљење и приготовљање препоручивала, никад их на устанак изазивала, али су ипак западњаци у сваком славенском покрету руско подстркавање видли.

Данас ствари и у Русији са свим другчије стоје. Крепка изнутра, обезбеђена с поља, данас више од запада не страхује, већ охоло своја погажена и оскврњена права тражи, која ће на сваки начин и без крви постићи, јер је противничко оружје преслабо, да јој на пут стане. Сад је тек време на прагу, кад ће Русија и братски руски народ, својој бедној браћи помоћи моћи, а то је већ и данас спремна, када би сагласија и братске слоге међу осталим славенским племенима било. Као што запад од Русије страхује, и од 100 милијона Славена зазире. Исто има и поједини славенски племена, који су поверење према Русији изгубили, и свагда зазиру, као да је Русија грабежљива, и само за тим тежи, да сва славенска племена притисне и себи присвоји. Нами су познати поједини људи, који од својих највећих непријатеља, као на пример од Мађара, срећу своме народу очекују, и на Русију попреко погледају. У Русији то врло добро знаду, и дан данашњи се узтежу, поједина славенска племена подупирати, јер виде, да још слоге нема, пак зато се по гдекоји глас пусти, који говори: „Устаните сви Славени против ваших угњетача, а где узтреба ту ћемо вам помоћи“. — Свеславенска слобода, дакле данас не зависи толико од Русије, колико од осталих Славена, само толико стоји, да је Русија данас у стању коло Славенства повести, да су сви Славени сагласни у исто се коло ухватити. Већ пре шесдесет година објавили су слободоумни руски родољуби, да они славенску конфедерацију желе, а ту изјаву прихватила су руска браћа данашњег дава, да се сваком славенском племену његова хисторичко-географска и етнографска права, докле се његово наречје пружа, признају, а сви Славени да братску заједницу и узоритост, на бојном и књижевном пољу образују. Изјава руске браће, јасна је као и бели дан, и крајње је време, да се све што је славенско здружи и побрати, те да се сва снага за светињу — за народну слободу уложи.

Извесно је, да су три четири године назад у Русији; сваком живљем славенском кретању од стране правитељства на пут стајала, и сама московска етнографска изложба против воље правитељства догодила се, али славенским гостима прва се прилика пружила, да се увере, како братски руски народ о осталим Славенима мисли и чувствује. Правитељству прибавила је иста изложба големе неприлике, јер су западњаци у најмањем славенском покрету, панславизам сматрали и Русију прекоравали. Правитељство било је приморано славенофилски лист „Москву“ забранити, јер се бојало да ће славенске ствари пре времена на позорницу ступити и Русију неспремну затећи.

Што је било, прошло је. Данас у Русији већ се Славени са свим слободно крећу, и све што се на изображење и узајмност славенски народа односи, то се од стране владе одобрава, и подпоре налазе.

Извесно вам је, како се у Одеси после дугог напора „Славенско добротворително обчество светог Кирила и Методија устројило“. Мисао о учрежденију такових обчества у Русији већ је одавно покренута, и већ од неколико година у Москви таково дружтво постоји. Од све Русије Одеса је једина варош где је таково дружтво од преке нужде било, али код одеског житељства, које се већином из трговачког сталежа састоји, та мисао продрети не могаше. Она се покрену најпре од неколицине јужни Славена, нарочито Срба, и то ваљаног родољуба одеског купца Ђорђа Влајковића, ком се велико јато јужни Славена и браће Руса придружи. Срби као покретачи и основатељи имаше у намери само српско обчество светог Кирила и Методија основати, и при саставу устава породи се несагласије, јер су многи за тим тежили, да се обчество не српско- во југославенско назове. Без спора нема договора, тако и сложна браћа — место српског или југославенског обчества покрену мисао о учрежденију обште славенског обчества.

Правитељство дуго се устручавало, док је одеско славенско обчество утврдило, но ипак на живо посрествовање подузимача ипак се исто од стране правитељства одобри и потврди, и тако исто прошле године у живот ступи, и до данас је у велико напредовало, јер већ више стотина подупирајући чланова броји.

У средини славенског добротворителног обчества породила се још племенитија мисао, и то о учрежденију обште славенске библиотеке. Професори одеског универзитета као чланови г. Богишић и Григоровић у последњем главном

Подлистак „Заставе“.

СЛАВЈАНСКА КЊИЖАРА У ОДЕСИ.

(Свршетак.)

Да се Русија у последњих петнајест година врло слабо на остале Славене обзирала, разлог је томе, што им у пркос најбољој вољи помоћи није могла, јер је са својим унутрашњим стварима забављена била, а што је и својим поданицима и у самом јавном мнењу бранила, са својом подјармљеном браћом чуствовати, то је било из разлога, да остали славенски народи не помисле, да те симпатије од правитељства излазе, те да је на темељу истих покрену, а Русија забавна у својим унутрашњим одношајима, помоћи им неби могла. Извесна је ствар, да Русија особито после кримског рата с поља баш, нигде дејствовала није, шта више, она је свагда својој славенској браћи саветовала, да се умно развија, и мирно време свога избављења чека. Ако се случајно, као на пример у Ерцеговини 1861, у Бугарској 1867 и у которском заливу пр. год. устанак десио, то су западне државе одма сву кривицу на Русију обориле, као да у поменутим покрајинама народ ни живио неби, који би се усудио своја права бранити, и изгубљену слободу тражити. Русија када би своју браћу на устанак покренула, то би јој заиста и помогла. Русија, једно што је уверена, да из поједини усамљени устанака, ништа бити не може, друго, што исти из много разлога подупирати у стању није, а најпосле што је уверена, да је сав свет против славенске слободе, то је непрестано славен-

---

ског напора „Славенско добротворително обчество светог Кирила и Методија устројило“. Мисао о учрежденију такових обчества у Русији већ је одавно покренута, и већ од неколико година у Москви таково дружтво постоји. Од све Русије Одеса је једина варош где је таково дружтво од преке нужде било, али код одеског житељства, које се већином из трговачког сталежа састоји, та мисао продрети не могаше. Она се покрену најпре од неколицине јужни Славена, нарочито Срба, и то ваљаног родољуба одеског купца Ђорђа Влајковића, ком се велико јато јужни Славена и браће Руса придружи. Срби као покретачи и основатељи имаше у намери само српско обчество светог Кирила и Методија основати, и при саставу устава породи се несагласије, јер су многи за тим тежили, да се обчество не српско- во југославенско назове. Без спора нема договора, тако и сложна браћа — место српског или југославенског обчества покрену мисао о учрежденију обште славенског обчества.

Правитељство дуго се устручавало, док је одеско славенско обчество утврдило, но ипак на живо посрествовање подузимача ипак се исто од стране правитељства одобри и потврди, и тако исто прошле године у живот ступи, и до данас је у велико напредовало, јер већ више стотина подупирајући чланова броји.

У средини славенског добротворителног обчества породила се још племенитија мисао, и то о учрежденију обште славенске библиотеке. Професори одеског универзитета као чланови г. Богишић и Григоровић у последњем главном

трајном искуству основана — прељубе се и прирасту срцу човечијем и души тако, да доиста к целини бића му спадају, а то због тога, што под заштитом ових установа, налази јамство за достизавање главних оних сврха, које су му, као умном и разумном бићу, за овај свој опстанак нужне.

Са овога гледишта, и у бојазни, да неби можда преображајем опстојавших искушених установа, друштвеном се бољку пагуба нанела, оправдава се борба и опирање странака, јер јамчи разборитост и својство разпознавања — овај једино човеку природјени небесни дар — да ће са убеђењем, и борба и опирање престати.

Овакова дакле, и овим поводом изазвана борба друштвених стихија, достојна је човека, достојна је моралном бићу његовом.

Али јаој Србине! није тако све у нас!

Деветнајсти век спаса, изведе нас у нешто из мора беда и невоља, на копно слободнијег рада; закон вечите правде и истине, недаде да Србин пропадне, има бо да изврши главну неку улогу, у друштвеном животу људском.

Свестни своје задаће, ево овостране браће где се рада, око народног напредка и бољка својски — пожртвујући се заузеше.

Просвета доноси слободу, а слобода човека човеком чини.

Прионуше дакле браћа, да на просветном и духовном пољу разчисте пут к напредку, да одстране закореле уредбе, са којих је народна просвета, народ застао, и у времену, где би му напред ваљало, у назадак јурнуо.

Ено рада прошлог карловачког сабора свету на видику! ено га без зазора, изложеног јавној оцени.

Једва дакле после четир столетње патње да заруди румен зоре бољој будућности, — јест, али се породише зли дуси, изметци народних недара, противећи се преображају преживелих се, а народни развитак и напредак белодано уштрбљујућих и пречећих установа, а борбу започеше оружјем, значају своме посве одговарајућим.

Није уверење, није бојазан клете ове дружине у томе, да би преображајем неких небитних установа у духовној и просветној уредби, народна ствар пагубу трпела; није код те дружине љубав к народној ствари, не — није! јер она очито оно брани, и оног се заузима, што је туђом руком туђе користи ради, у народне установе уринуто, оно велимо брани, што би народ у тмини одржавало а брани — јер заступа своје саможивеле, себичне цели, које једино у глупости народа ране налазити и наћи могу, а бранити мора, јер се светлости боји, која ће ју у свој њеној морално пропалој значајности на видик свету и — на презрење изнети.

Па јели чудо, да та дружина, за закрилити јошт на неко време своју ћудоредну пропалост, у овој својој очајаности небира средства, којима ће се од наступајуће светлости закрилити; јели чудо, да на оне, који утиру пут народној увиђавности, у овом свом бунилу и очајној несмислености, најгаднијим и човека недостојним оружјем, подлом наиме потвором напада; јели дакле чудо, да на прошли наш карловачки сабор, који је мужевно руку дигао, да са очију народа, засењавајућу га завесу здере, да у свет чисто прогледати може, да тако једном упозна себе и распозна истину од лажи, бесомучно налеће; јели чудо, да на вашу преузвишеност, као правог народног пастира, и непоколебимог сљедбеника православне вере христове, који веран спасиљењеју науци и заповеди гласећој, идите и учите свет, изводите из тмине — у својству саборскога председника, христољубивом својом благосћу, дело смерајуће на народно просветлење подпоможе, пенушећи се насрће.

Не није чудо, налази се та дружина у стању, које умом обдареном створу божијем није природно.

А ми и опет велимо, ено рада прошлог карловачког сабора свету на видику, ено га без зазора изложеног јавној оцени.

Вашој Преузвишености пако, нашој црквеној глави, којој се као примери благочастија свете православне саборне цркве клањамо, наданути синовним поштовањем, изјављујемо овиме нашу истиниту оданост и неограничено поуздање, уверени будући, о Ваше Преузвишености непоколебимој љубави и привржености к' православној вери и своме народу.

Из главне скупштине српско православне црквене општине осечке, што је била у Осеку 14-а фебруара 1871.

Коста Недељковић перовођа. — Никола Живановић председник.

Врбашка црквена општина закључила је и оправила ову поузданицу г. администратору патријаршије:

Ваша Преузвишености!

У повестници овостраног србства православног остаће лањски црквенонародни сабор златни слови забележен које ради спасоносних и напредних по цркву и народ начела у њему изражених, које пак ради владајућег духа мира и слоге, што му је радњи животне силе улио и исту пожељеним успехом увенчао. — Ваша Преузвишеност добро знајући да по науци и духу православија нашег јерархија с народом заједно сачињава истиниту цркву, ни труда ни жртава не пожалисте, да ове две чињенице у нуждну складност и узајамност доведете ради благостања и напредка црквено-просветног живота нашег; — с тога гдегод се буде благосиљао рад минулог сабора, ту ће се име преосвештеног „Арсенија Стојковића“ на првом месту спомињати са оним пиететом, са којим се спомињу имена блажених предака наших: светитеља Саве, Арсенија Чарнојевића, Јосифа Рајачића и осталих „добрих пастира и старешина духовних,“ који срећу и славу своју у срећи и слави рода свога тражише и налазише, с њиме и добро и зло делише, а где потреба изискиваше и душу своју за обште благо народа, ове живе цркве божије, положити не жалише.

Примите Ваша Преузвишености и од ове малене обштине србске израз усрдне признателности и поверења с том најтоплијом жељом, да свевишњи излије благослов на избрани сосуд свој, како би што скорије и плодове трудова својих дочекати, и заједно с народом уживати могли на многа и срећна лета!

Из седнице скупштине црквене у Ст. Врбасу дне 21. февр. 1871 држане.

Стефан Радованов подпредседник. — Ј. Вукадиновић парох и председник.

Ј. Влашкалић бележник полит. обштине.

ДОПИСИ.

Л. — У ТРСТУ, 16. фебруара (Турска неправда и варварство у Херцеговини.) Нећу да пропустим а да не изнесем на јавност једно грозно дјело што српске крвопије учинише у Херцеговини још у почетку прошле јесени, о коме ни у каквим новинама читао нијесам, и за које тек ових дана дознадох, и то од људи који су очевидци овом злочинству били:

Около двије године насе погибе један Турчин у Пиви, син барјактара чувеног крволока српског Ред-аге Ченгића. При свему томе да је доказано било, да су споменутог барјактаровог сина неки Арбанаси убили, Ред-ага Ченгић потвори три младића од старе породице српске Хаџића да су га они убили, и да их одма ухапсити. Св рјепом Ред-аги није било стало до барјактаровог сина, него је само ту прилику употребио за излити своју мржњу на породицу Хаџића, на коју је од много времена назубан био, што се је иста свагда честито и јуначки понашала и српским се именом дичила, а није, као што на жалост многи Срби раде, турским изјелицама и нечовечним угњетачима кукавне раје подло скуте лизала.

Годину и по чамише споменута три младића у нездравој тамници, кроз које се је вријеме Ред-ага ревносно трудио, да прикупи лажљиве доказе да су они барјактаровог му сина убили. А како он великог у плива код турских власти у онима крајевима има и свак се боји с њиме у коштац ставити, то он за кратко вријеме придобије на своју руку све више званичнике па и самог пашу, те послије године и по тешког робовања двојица буду на смрт осуђени, а један (најмлађи) на 15. године р бије у Видин. Овог су посљедњег присиљавали и пријетњом и молбом да посвједочи на суду, да су она два прва, Турчина убили, и обећавали су му ако то учини да ће га обдарити и одма на слободу пустити, али он није хтјео свој образ под ноге бацити и своју браћу подло клеветати, па макар га и на смрт осудили.

Неколико реиза (председника криминалног суда) буду са службе збачени, јер видећи каква се грдна неправда ради нијесу хтијели ту звјерску пресуду подписати. — И тако у пркос свим препријекама, Ред-агина се жеља испуни, те једног од Хаџића у тешко ропство одвуку, у коме ће без сумње свој млади живот у мукама скончати, ако што прије сунце народне слободе балкански покуоток не обасја; а двојица буду на сред чаршије мостарске погубљени, — али на какав варварски начин погубљени!! Везаних руку и ногу донесу их џелати на губилиште, па с ножевима стану их по свему тјелу сјећи и удове им осјецати у присуству грозеће се свјетине. Мучење је то трајало неколико времена и тек онда кад су са свим изнемогли били, главе им одсјеку! Узалуд су се они заклињали и тврдили да су невини, ништа није им могло помоћи; морадоше подлећи сварјепим и гадним турским варварима. — Ај, сиротиња рајо, дакле ли ће те твоја кобна срећа пратити?

И така се богомрска дјела чине у Европи у овом назови-напредном вијеку, на очиглед конзула од свију знаменитијех просвећених држава. Па да се нико не нађе, да свој глас подигне у обрану човечије правде! Ето чему се Срби имају надати од страних сила; ово је још један доказ да Србин нема ни у кога да се узда, него: у се и у своје кљусе. Само да је у српству слоге и пожртвовања у мјесто раздора и себичности!!

Дочуо сам да је један од старешина племена Хаџића, Вуле Хаџић, пошто се је горенаведено грозно злочинство извршило, свој завичај оставио и у Црну Гору прешао, без сумње зато што се нада да ће у оном слободном соколовом гњезду најприје час освете куцнути. — Дај боже да скоро куцне! —

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 16. фебруара.

Председник Шомшић отвори сенницу заступничке куће у 10 сах. пре подне. На министарским столицама: Андраши Слави, Горове. Керкапољи.

Записник последње седнице одоставерава се, а поднешени поднесци упућују се петиционом одбору.

Изветач финансијског одбора Сел подноси извештај одборски о законском предлогу у погледу набавке Естерхазијеве галерије, даље о предлогу министра-председника у погледу накнадног повишења диспозиционог фонда и у погледу више предлога, што спадају у бице наставног министарства. Први се извештај упућује оделењима (секцијама), а остали ће се дати штампати.

Министар-председник гроф Андраши подноси Његовим Вел. санкционисани законски чланак о продужењу индемнитета до 31. марта п. р. Тај ће се зак. чланак обнародовати и на ту цељ и горњој кући послати.

За тим кућа пређе на дневни ред, на ком је продужење дебате о предлогу Ђерфијевом.

М. Ирмењи изражава своју радост, што је гроф Кеглевић дошао на сабор, јер он ретко долази, али ипак добро говори. То је и јуче био случај, али га говор грофа Кеглевића опомиње на говор истога посланика, што га је овај говорио у години 1861. Још онда је Кеглевић пророковао, да ће се монархија распасти, но то се није испунило, па тако ће бити и са јучерањим пророштвом. Говорник допушта, да је чувство узајамности у последње две десетине година потрешено германизујућом централизацијом, али народно чувство није изумрло; духови народности су само огорчени. Данас се већ нико не боји германизације. Но чувство узајамности ће опет ојачати, кад би легислативе могле у погледу заједничких одношаја мало директније него пре преговарати. Говорник даље тврди, да идеја народности није животни услов по државу. Уважење државе, чувство дужности државног грађанина, мора дати држави исто толико животне снаге, као и народности. Гроф Кеглевић хвали се, да је он италијанско и немачко јединство предсказао. Штета само, што нам не прече и успех тежње славенског и романског народа за уједињењем. Осим народносног покрета има у Европи још једна струја, а то је тежња стварати велике државе, а та струја није слабија него народносна. Кад би се тражило, да само народност буде основ отварању државе, то би се вратио век Алариха и Атиле.

Прешав на ствар изјављује говорник, да је за предлог владин. Он држи, да је нужно усавршити постојеће обранбене установе, а предстојеће питање је по његовом мнењу само споредно питање, које нуз још нека питања треба решити, што ће у своје време следовати. Најпосле одговара говорник још и заступницима Немету и Мађушу.

Лудовник Чернатоњи не полаже толико важности на питање народности, колико на слободу. Народност, верозакон то су само форме, то су само средства ради постигнућа велике и главне цељи: слободе. У току дебате спомињало се више пута поверење. Говорник мисли, да не треба монарх да има поверења према народу, него обратно, народ према монарху. Јер народи остају, а престоли нестају као што често видимо за 24 сата. Он прима предлог Ђерфијев.

Председник: Морам г. посланику приметити, да се у уставној држави, гди одговорно министарство влада, не сме особа монархова у дискусију мешати.

Државни подсекретар Холан доказује, да се влада строго држи закона у погледу хонвида, а предлог опозиције не може примити, из војничких и финансијских узрока. Из војничких узрока за то не, што није можно добити ваљану артиљерију код тако кратког времена, које је за службовање хонвида одређено; а кад би се у том обзиру закон променуо, као што Хорн предлаже, то би престала бити хонвидска установа оно, што треба да буде. Говорник даље доказује, да и врло знатне финансијске препреке стоје на путу, да се подигне хонвидска артиљерија. Пошто је још неким опозиционим говорницима одговорио на њихове приметбе, препоручи он кући да владин предлог усвоји.

Вилх. Паулини-Тот вели, да се Аустрија држала позваном, да смета остварењу италијанског и немачког јединства. Та тежња није испала за руком због тога, што су се апсолутистична средства употребљавала. Такова средства неће предупредити ни остварење славенског јединства; а ко се тога јединства боји, тај му може стати на пут развитком слободних установа и подпомагањем народности.

Допса је за то, да се за хонвиде установи особена артиљерија.

Председник изјави, да је дебата закључена, јер се није ни један говорник више за реч јавио, те по томе могу још министар, предлагачи и извештач централног одбора своје закључне говоре држати.

Министар-председник гроф Андраши одговара на нека питања, што су течајем на њега управљена, те вели, да се влада брине о том да подигне обранбену снагу хонвида усавршењем инфантерије и коњарије, и набавком нужних средстава. Влада јако жели, да интелигенција што више у војску ступа, и она води бригу о том, да се „лудовицеум“ подигне за војничку академију. Влада се такође стара за фабриковање оружја и патрона. Говорник зна, да опозиција вели, да се подигне самостална угарска војска, али он држи чланове опозиције за добре патриоте, те не може мислити, да ће воће опозиције под њиховом одговорношћу донети закон ки предлог о разделењу војске. Говорник даље мисли, да уједињење немачко није опасно по монархију. Он је уопште тога уверења, да влада не треба да тера такову политику, која би била добра, кад би се држава распала, него такову која је добра, кад држава постоји. Ми се дакле морамо држати политике, која ће интегритет монархије на основу прагматичне санкције одржати и осигурати. Говорник најпосле и опет моли да кућа прими владин предлог.

Јулије Ђерфи изјављује, да левица није овај исправак донела из сујетно тежње за популарношћу, него из чистог уверења; а у даљем течају свога говора тврди, да артиљерија неће толико коштати, колико десница мисли. Он и опет препоручује кући свој предлог.

Пошто председник закључи у три четвртине на 3 сах. седницу, закаже идућу за сутра пре подне.

Стране земље.

ФРАНЦУСКА. (Прелиминари мира.) Потанки садржај прелиминара за мир међу Немачком и Француском ово је:

„Чл. 1. Француска одриче се у корист немачкога цара сви права и захтева на оне пределе, који према истоку заузимају следећу границу. Демаркацијона линија почиње на северно-западној међи кантона Катенома и Тионвила, сече кантон Бриду пролазећи уздуж западне границе крај општина Монтоа-ла-Монтањ и Бонцита, као и уздуж источне границе крај општина Мари-о-Кнеса, Ст. Еља и Хабивиља дотиче се границе кантона Горзе, који дели уздуж границе општина Вионвила, Бихиереза и Онвила, следи јужнозападну односно јужну границу арондисмана Меца и западну границу арондисмана Цатоа-Салинса до општине Петонцирта, од које затвара западну и јужну границу, иде слеменом гора, лежећи међу Селом и Моселом до границе арондисмана Сарбурга јужно од Гарде.

„Демаркацијона линија разстаје се са границом овога арондисмана код општине Танцонвила и дотиче њезину северну границу. Од туда води слеменом брдина међу извори Сар-Бланцша и Везиза до границе кантона Ширмека, иде уздуж западни граница, окружава општине Сале, Бирг-Биш, Корлора-Бома, Плен, Банрупта, Солир и Ст. Блес-ла-Рома, Пена и тиче се овде са западном границом департмана доње и горње Рајне до кантона Белфорта. Оставља јужну границу недалеко од Вирвенаоса, дели кантон Деле код јужни граница општине Боурољ и Фрод-Фонте и достиже швајцарску границу уздуж источни међа општина Јоншерија и Дела.

„Немачка царевина поседовати ће ово земљиште за увек подпуним суверенитетом и подпуним правом властништва. Међународно поверенство, састојеће с обадве стране из једнака броја заступника уговарајући странака, упутити ће се одма, пошто се замене ратификације уговора, на лице места, да установи нову границу по овим стипулацијама. Ово поверенство разделити ће земљиште и главнице, које су до сада припадале заједничким котарима, што се сада деле. Код случајне разлике мнења о извођању установа обратити ће се чланови поверенства на своје дотичне владе. Предстојећа граница означена је на два примерка берлинске главне карте са зеленом бојом. Један примерак дода ће се сваком од обадве изправе уговора. Назначене пограничне линије променене су у сагласју са уговарајућим странкама овако: У негдашњем моселском департману одступљују се Немачкој Мари-о-Шен и Дионвил. Француској остаће град и тврђава Белфор с окружјем, који ће се касније установити.

Чл. 2. Француска платиће немачком цару 5 милијарда франака. Најмање једну милијарду платити ће год. 1871., а остатак кроз три године, одкако се ратифицира садашњи уговор.

— Чл. 3. Немачке чете почеће остављати обседнуте пределе, када народна скупштина потврди уговор. Одмах по ратификацији оставиће немачке чете Париз као и тврђавице на левој обали Сене. Оне ће оставити у што краћем року, који ће у споразумљењу определити војне области обоји земаља, департмане Цалвадоса, Орне, Сархе, Ене и Лоар. Лоарете, Лоар и Шер, Ендр, и Јоне сасвим, а департман доње Сене, Ене, Сине и Оасе, Сене и Марне, Обе Ц т д' ора до леве обале Сене.

„Француске чете узмакну ће се уједно за Лоар, који несмеју прекорачити пре него се подпише коначни уговор мира. Изузима се само парижка посада, која несме бити већа од 40.000 момака и посаде, потребите необходно за сигурност учвршћених места.

Немци остављаће департмане међу десном обалом Сене и источном границом мало по мало после ратификације коначнога уговора мира и пошто се изплати половица прве милијарде. Почеће остављати понајближе департмане а п изплати и даље.

„Пошто се плати половица прве милијарде, изаће немачке чете из следећих департмана: Сомм, Висе, делова департмана доње Сене, Сене и Орсе, Сене и Марне, на десној обали Сене, као и онога дела департмана Сене са тврђавицама на десној обали Сене. Пошто се изплате две милијарде, обузимати ће оку-

---

заседанију обчества учине предлог, да је од преке нужде, да се оснује обште-славенска библиотека, а г. Богишић буде једноглосно за библиотекара изабран, који се св јски томе раду одао. Та мисао нашла је код чланова обчества јаког одзива, јер је на месту више стотина рубаља за набавку књига жртвовано.

Установлење свеславенске библиотеке у Одеси, биће за јужне Славене, нарочит: Србе, Бугаре и Хрвате од велике користи, јер се у Одеси већ много јужни Славена изучава, а без тога у Одеси као великој трговачкој и поморској вароши велики број јужни Славена, као и сви славенски племена живи, којим ће се прекрасна прилика пружити, те ће се ползовати моћи...

Установлење свеславенске књижаре није лак посао, не само што за набавку књига млого новаца треба, већ за то што се све нуждне славенске књиге ни добити не могу. Зато би добро било да сви Славени, а нарочито јужни, као Србо-Хрвати томе великом делу овојски у помоћ притеку, и сваки који одвишних књига има, да такове славенској књижари подари. На првом је реду ваљана србска омладина, која треба да се својски постара, и што већи број србских књига скупи и такове свеславенској књижари подари. Уредништво вашег ваљаног листа могло би исте књиге примити, и г. Богишићу професору одеског универзитета опремити. —

У Одеси на Сретеније. — П. У.

пација још департмане Марне, Ардена, Хо-Марн, Мес, Фогеса, Мерте, као и тврђаву Белфор с окружјем, која ће бити као залог за остале три милијарде.

„Немачке чете у овим департманима несмеју бити јаче од 50.000 момака. Оставља се цару, да место земљиштне гаранције прими финанцијалну, ако ју са француске стране понуде под довољним условима. За три милијарде, које ће се касније платити, плаћаће се од дана ратификације уговора 5 постот. камата.

„Чл. 4. Немачке чете оканиће се у обседнутим департманима свих реквизиција; но издржаваће се на француске трошкове и то по споразумку са немачком војеном интендантуром.

„Чл. 5. Интереси становништва у одступним пределима уреди ће се што повољније у свему што се тиче трговине и приватна права, чим се установе услови коначна мира. На ту цел определи ће се рок, у којем ће ови становници уживати особите полакшице у погледу промета њихових трговачких производа. Немачке владе неће пречити изсељивање становника из одступљених предела, исто тако неће против становништва смети узети никакве мере, које би се тицале особе или властништва њиова.

„Чл. 6. Ратни сужњи, који још нису замењени, повратиће се одмах после ратификације. Да се ускори преважење сужања, стави ће француска влада немачким областима један део возног материјала својих жељезницах и то начином, који ће се уговорити и то у оној цени, коју плаћа у француској француска влада за преважање војника.

„Чл. 7. Договарања о коначном миру, који ће се склопити на темељу ових прелиминарија, прими ће се одмах у Брисељу, чим народна скупштина и немачки цар прелиминаре мира потврде.

„Чл. 8. Пошто се склопи и потврди коначни уговор мира, преда ће се управа департ. који још буду обседнути од немачки чета, француским областима. Последња морају се покорити заповедима, за које заповедници немачки чета буду мислили, да јим ваља издати у интересу сигурности, издржавања и разделења њихових чета. У обседнутим департмана дизаће порез после ратификације прелиминара француски чиновници за француску владу.

„Чл. 9. Овај уговор неможе немачким војеним областима дати никаква права на пределе, које нису посели.

„Чл. 10. Ови прелиминари поднеће се без одлагања цару и француској народној скупштини, да их ратифицирају.

У Верзељу 14 фебруара долазе подписи.

Уговор је склопљен међу Бизмарком и тројицом министара јужне Немачке с једне и међу Тјером и Фавром с друге стране.

НОВИ САД, 27. фебр. Општина чалманску Срему и томашеначка у Банату закључише послати поузданицу администратору патријаршије.

— У овом броју штампамо позив на претплату на књигу „Француско-немачки рат 1870—1871 године.“ У позиву самом казује се какву велику важност ово дело за свакога има. Ми од своје стране препоручујемо исто што топлије нашем народу, јер нам имена преваћача, које лично познајемо, јамче довољно за предност дела. Нарочито млађи чланови омладине могли би и требали би да се прихвате скупљања претплатника, како би се дело то што већма распростло по народу нашем. Ми бар држимо да је нашем народу суђено да ратом дође до свог уједињења и ослобођења, а из те ће књиге за цело за тај случај моћи што научити. — Претплату на то дело примаће драговољно и уредништво овога листа од оних, којима би неудесно било у Београд слати. —

ТЕЛЕГРАМИ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ.“

Кула 25 фебр. у вече. Наново јављамо да смо 28. јануара закључили и да смо већ и послали поузданицу његовој преузвишености администратору патријаршије. — Црквена општина кулска. (Ми до сад никакве вести о томе нисмо добили. У.)

Винковци 25. фебр. Данас 25. фебр. закључисмо у ср. општани црквеној послати повереницу његовој екселенцији г. администратору патријаршије српске, коју овај час написасмо и госласмо. — Председништво одбора.

Рума 25. фебр. Ирижка црквена општина у својој скупштини закључила послати поузданицу администратору.

Пешта 26. фебр. Данас на сабору бурно претресан павловићев исправак, да се новосадској гимназији повећа новчана припомоћ. Говорише: Павловић, Максимовић, романски посланици, и Ирањија за павловићев исправак. Сабор је пак примио предлог одборов.

Новије.

Лондон 25. фебр. „Мор. П.“ из поуздана извора дознаје три тачке из уговора између Русије и Пруске учињеног у почетку овога рата. Једна тачка тога уговора одређује да се Русија има умешати у тај рат, ако би се од њега припремила опасност миру у Пољској. Друга одређује, да Русија демонстрира на аустријској граници, ако би Аустрија војеним начином хтела демонстрирати према Пруској; трећа пак тачка опредељује, да Русија одмах објави рат Француској, чим би се дознало за активну алијансију (савез) ма које европске силе са Француском.

Бордо 27. фебр. У јучерањој седници народне скупштине предложио је Толен, да се укину закони, који слободу удружења ограничавају. — Тјер је изјавио: да влада у финанцијалном погледу неће ништа предузимати без суделовања нар. скупштине. Ратни трошкови, осим паришких износе преко 1100 милиона франака. Виктор Хиго положио је свој мандат и изишао из скупштине, због тога, што је верификациона комисија предложила, да се избор Гарибалдија не оверови.

Брисел 25. фебр. На овдашњој конференцији за дефинитивно преговарање о миру Пруску ће заступати Балан, а Бизмарк ће само доћи да уговор потпише.

Одеса 25. фебр. Ратно министарство руско закључило је повисити руску војску на 1,800.000 момака, нерачунајући амо и Козаке. Годишње ће се узимати 165.000 момака.

Букурешт. Североамерикански конзул предао је кнезу Карлу писмо председника североамериканскога савеза, Грента, којим овај јавља, да ће он у име републике енергично заступити интересе Јевреја.

Беч. 25. фебр. „Нов. Фрбл.“ пророкује скору катастрофу између министарства Хохенвартовог и рајхсрата. — „Час“ вели: да је министар Хохенварт одговорио депутацији Русина галичких, да он незна ни за какво русинско питање. — „Н. сл. Пр.“ сумња да ће се Бајст још дуго моћи одржати. „Фатерл.“ јавља, да је гр. Андраши водио преговоре са вођама славенским, који су сад у Бечу, о томе да се прими канцеларства (?! У.).

Књижевне вести.

ФРАНЦУСКО-НЕМАЧКИ РАТ
1870—1871. године
од В. РИСТОВА,
швајцарског пуковника.

Садањи француско-немачки рат, који се већ своме концу клони, биће епоха у општој и војној историји. Француска, побеђена на воишту, налази се на путу свестраног унутарњег свог преображаја. Немачка, јунак на мејдану, завршава војну такође у преображеном облику. Главно је пак, што је у срцу Европе пресечен Гордијев чвор и идеја народности подпуно се остварила, а још главније, што је та идеја добила силнију струју за брже остваравање у осталим крајевима. Италија, истина у присенку, но такође полаже последњи камен својој народној згради а таласи допиру већ и на исток у Словенски свет. Накратко овим ратом учињен је као неки почетак низу великих потањих догађаја.

С војног гледишта ова војна још више је учинила епоху. Огранизација војске са својом цифром и администраторација са својом подпуношћу тачношћу и малој зависности од воишта, две су чињенице, које су поред осталог највише решили овакав свршетак борбе, и оне ће одсада бити предмет брижљивије и дубље штудије. Поље стратегиско тактичко, инжинирско, медецинско и. т. д. обогатило се такође многим врло занимливим и поучним фактима.

Ова дакле велика војна нашла је већ свог писца у В. Ристову, швајцарском пуковнику, почасном члану к. Шведске академије војних наука. Он је предузео, да је у неколико књига опише и то са гледишта и политичког и војног, јер су ове две чињенице неодељиве у Историји. Прва књига овог дела изишла је већ на свет пре кратког времена у Цириху.

Ми смо се одважили, да преведемо на наш језик целокупно ово дело, и већ смо готови са првом књигом, коју желимо да штампамо. Садржина је ове прве књиге ова:

1. Положај Француске према успесима Пруса 1866. год. и Луксенбуршко питање.
2. Развиће опозиције против цезаризма од 1867 — 1870. г.
3. Историја фран. војске од 1866 - 1870.
4. Развиће немачке Историје од 1866—1870.
5. Развиће немачке војске од 1866—1870.
6. Питање о шпанском престолу и објава војне.

У овој дакле књизи разлажу се потанко сви политични заплети, спољни и унутарњи, узроци војне, пропраћа се потанко устројство и сила обе војске и завршавам се објавом војне Пруској. Друга књига која још није изишла, почиње са војним операцијама и завршава се са затвором Базена у Мецу. У њој биће и планова битака код Вајсенбурга, Верта и Форбаха.

На ово предузеће одважили смо се зато, 1, што је предмет заиста важан, поучан и по томе користи ће војсци и невојнику. 2, Што га пише човек, који у в. литератури своим многим изредним делима, заслужује име класичког писца и по томе даје подпуног јамства, да је подпуно покупио и оштроумно оценио узроке ове величанствене победе те страшне катастрофе. По свом пак положају јамчи и за непартајичност у писању. Напослетку 3, што држимо, да ће нам се публика војна и грађанска због свега тога одазвати и дати нам могућност да га штампамо

Ова прва књига изнеће преко 10 штампаних табака и стаја ће за Србију 10 гр. ч. а за остале крајеве ван Србије 1 фор. Но ако број уписника допре до 1000, онда ће јој цена спасти на 8 гр. ч. и онда ће се сувишна 2 гр. или вратити или ће се према жељи уписника, урачунати у предплату за другу књигу. У овој првој књизи печата ће се, колико у ком месту има предбројника.

Рок уписивању траје до половине Априла. Скупљачи добијају за свој труд на 10 предбројника једну књигу или њену вредност у новцу.

Новци се напред полажу и шаљу са предбројницима управо подписаним.

Кад будемо са другом књигом готови, јавиће мо у јавним листовима и означићемо јој цену.

у Београду 15. Фебруара 1871. год

Преводиоци:
А. ПРОТИЋ,
поручник пешачки.
Д. ЂУРИЋ,
поручник штабни, проф. у в. академији.

ПОЗИВ.
на јавна предавања у Новоме Саду.

Јавља се пошт. публици, да ће десето јавно предавање бити у недељу 28. фебр. у дворани „друштва за радиност“ и да ће говорити:

Др. Јован Јовановић: „о спавању и бдењу.“

Ово ће предавање бити у дворани „друштва за радиност,“ а почетак му је у 7 сахата у вече.

ОМЛАДИНСКИ ОДБОР.

НА СПОМЕНИК ИСИ ДАВИДОВЦУ.

ГГ. Ј. Форовић из Темишвара 10. ф. Васа Ј. Митиновић из Гребенца 1. ф.

Трговина и обртност.

Пешта 25. фебр. Шенична радња беше данас нешто боља; тенденција стална, купци и продавци добри. Променуто је 20.000 мерова. Ражи је мање тражено, а цена је с 5 нов. пала. Јечам и Кукуруз сталан; Зоб слабо пролази.

Бележено је:

Шенице потиске 600 мер. 86 фун. 6 ф. 37 и по нов. 1500 мер. 86 фун. 6 ф. 35 н. 580 мер. 86 фун. 6 ф. 35 н. 1200 мер. 85 фун. 6 ф. 25 нов. 400 мер. 85 фун. 6 ф. 25 н. 800 мер. 84 фун. 6 фор. 5 нов. 300 мер. 84 фун. 6 ф. 12 и по н. 1100 мер. 83 фун. 5 ф. 30 н. 300 мер. 82 фун. 5 ф. 70 н. све на три месеца.

Пештанске 2300 мер. 83 фун. 5 ф. 80 н. 400 мер. 84 фун. 5 ф. 82 и по н. за готово. 200 мер. 83 фун. 5 ф. 82 и по нов. на три месеца. — Банатске 600 мер. 86 фун. 6 ф. 35 н. на три месеца.

Ражи, 600 мер. 77—80 фун. 3 ф. 60 н. на три мес. — Јечам 400 мер. 72 фун. 2 фор. 70 нов. 600 мер. 72 фун. 2 ф. 65 н. за готово.

Курс од 26. фебр.

Сребро — — — — — — — —	122.50
Дукати — — — — — — — —	5.85

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

У смислу налога главне среске власти од 12. окт. 1870. под бр. 1671. издаваће се 17. априла ове године по рим. календару на јавној дражби грађевина од два једнака школска здања од доброг и тврдог материјала, које ће свако посебице у себи имати садржавати по две класе са учитељска два стана заједно; свако ово здање имаће само један спрат и биће дугачко 26 фати. По предрачуну грађевна награда сваког појединог здања прописана је са 22,000 ф. у суми дакле са 44,000 ф. у аустр. вредности.

Осим ови зграда у исто доба издаваће се на јавној дражби грађевина још једног школског здања у доњем спрату од доброг и тврдог материјала 15 фати дугачко, у вредности предрачунској од 8167 фор. грађевне награде. Стручни подузиматељи и вештаци са овим се званично позивају на горе изложену дражбу са пишманлуком 10 од 100, која ће се означеног дана у местном варошком здању пре подне 9 сати безусловно одржати. — у осталом подузиматељи грађевине могу у место готовог новца за изложени пишманлук и државне папире, као и са доста верник земаљ. кн. изводима показане и пишманлук у вредности пупиларној осигуравајуће своје собствене непокретности путем интабулације заложити.

Преглед налази се, како грађевни планови, тако и дотични предрачуни у овдашњем варошком здању.

У Сентомашу 4. марта 1871. по рим.

Аврам Дунђерски,
1—3 кнез.

Распис натечаја.

На темељу закључка мале скупштине од 4. фебруара 1871 бр. 133 и услед одписа високе кр. хрватско-славенско-далматинско земаљске владе оделења за унутарње послове од 12 јануара, 1871 бр. 7498. овим се у запорном року до укључиво 30. марта т. г. разписује натечај за привремено попуњење места надшумара у жупанији сремској о којим местом је уз путни паушал од 300 ф. и годишња плаћа од 1000 фр. а. вр. скопчана.

Натечатељи имају своје молбенице обложене са исправама о шумарској науци, досадањој пракси, као и о доби, чудоредности и досадањем својем занимању управити на ову жупанију до гореустановљеног рока.

Наглашује се да ће међу натјецатељи имати предност синови ових краљевина и они који су подпуно хрватско-србском језику вешти.

Жупанија сремска у Вуковару 4. фебруара 1871.

Новаковић
3—3 жуп. вел. бележник.

Оглас

Српска православна црквена скупштина у Стапару, овим до општег знања ставља, да је у седници својој од 18. фебр. т. г. бр. 15. одлучила: да се на мест. црквеном торњу нов сат правити има. —

Струковњаци дакле, који би се речена посла примити хтели, овим се позивљу, да 21 марта нашег т. г. у мест. срп. училиште 1-вог муш. разреда, где ће се јавна лицитација држати — доћи изволе.

Који се при поменутој лицитацији мисле натицати, имају 5 процената лицитирајуће своте пишманлука у руке црквеном одбору положити; а који буде на себе посао примио, тај ће имати том пишманлуку још 5 процената додати. —

Из седнице срп православне црквене скупштине држане 18 фебр. 1871. у вел. Стапару.

Јован Ајдуковић — Јован Ђуричић
перовођа. 1—3 председник.

Оглас.

Од стране црквено-школске општине Меленачке, даје се на знање, да ће се јавна дражба за давање у закуп за ову 1871. год. 268. јутара и 1328. квадрати пустаре за пашњак — тако зване „варошки окањ“ — састојеће се из једног комада, — 25. марта п. н. у црквено-школској писарници одржавати. — Чега ради сваки се позива, који ову пустару у закуп узети жели, да на уречени дан изволи доћи.

У Меленци 20. фебруара 1871.

Вељко Поповић, — Петар Таназевић с. р.
перовођа. 2—3 председ. црк. шк. оп.

Стечај.

Разписује се стечај на упразњено место учитеља женске школе у Ст. Футогу, с којим је скопчана годушња плата од 210 ф. у име стана 50 ф. три хвата дрва и једно јутро земље.

Проситељи имају своје са нужним сведочбма подкрепљене молбенице најдаље до 1. н. априла на доле подписани цр. шк. одбор послати.

У Ст. Футогу 25. фебруара 1971.

1—3 Цр. шк. одбор.

СТЕЧАЈ.

Потписани завод овим расписује стечај на упражњено место подкњиговође са годишњом платом од 600 фор.

Проситељи треба да су вични у српском и немачком језику, и нека се са својим нужним сведочбама најдуже до 31. марта о. г. по новом календару пријаве.

Панчево 4. марта 1871. по нов. календару.

3—3 Панчевачка штедионица.

ПОЗИВ.

ЗА ПРОЛЕТЊУ И ЛЕТЊУ СЕЗОНУ

препоручује своје прво и највеће стовариште

МУШКОГ ОДЕЛА

БЕРНХАРД ФИШЕР

преко пута кондорошеве куће у Новом Саду.

По најновијој моди сготовљени ПРОЛЕТЊИ КАПУТА (Überzieher) од 10—25 фор.

Најновији ПРОЛЕТЊИ ХАЉИНА пар 12 до 30 фор., даље, НАЈОБИЛНИЈИ избор хаљина за ДЕЦУ од 4—14 година о чему нека се п. н. опћинство само изволи уверити.

С поштовањем
1— БЕРНХАРД ФИШЕР.

Оглас.

Тражи се за „славенску рестаурацију“ Српкиња куварица, која српска јела кувати и правити зна, као: питу с' месом, ћају и т. д. и у обште која је у свом послу вешта и поред тога чиста. Награђена ће бити са 10 форината, и поред тога биће снабдевена осталим потребама, и добија путни трошак за Беч горе.

Тражи се даље, један дечак од 10—14 година, вешт, који ће подмирити потребе како у кафани тако и у рестаурацији. Награде неће у новцу имати, добијаће одело, и биће свима осталим потребама снабдевен.

У Бечу 6 фебруара 1871.

А. Томанек,
газда славенске кафане (Café slave)
1—1 Schottenring Nr. 4.

Потребан ми је за економију један настојник. Ко је у томе послу вешт а имао би вољу места добити, нека се са сведочбама о својој способности пријави до 16. марта о. године.

Плата ће бити уз стан и огрев 400 фор. ау. вр. у новцу.

У Вуковару 17. фебр. 1871.

5—5 Алекса Пауновић.

ВЕЛИКИ ДУЋАН са магазином, и **КВАРТИР** у првом спрату за издавање у кући Ф. Недељковића на пијаци.

ЖЕНСКЕ сваковрсне обуће, могу се по умереној цени добити код НИКОЛЕ ДРАЖИЋА у Пешти (Josefstadt, Kondi-Gasse Nr. 19.) 4—6

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

ЂОРЂА ДИМИЋА

КОД „ЗЛАТНОГ АНЂЕЛА“

у Новом Саду,

потребује једног практиканта или шегрта.

3—3

ÉLET-ITAL

изредна домаћа лекарија

против

грозница због мочвара, морске болести ослабљеног стомаха, вавијања на стомаху, дражења жучи, грчева у доњем делу тела, пролива, задржавања мокраће, неспавања итд. која са очитим успехом лечи.

Цена једне флашице I-ве величине 65 н.
„ „ „ II-ге „ 50 н.

ПРЕП.

„ФРАНЦБРАНТВАЈН“

као

Лекарија.

По др. Вилијаму Лее'су као проналазачу исте лекарије, употребљује се она против ових болести:

Разних рана и застарелих огреботина, болова од рака, запаљења очију, раслабљења, промрзнутих чланова тела, болова зуби, главе, ушију и реуматичних болова, тако је исто ваљано средство за чишћење зуба, које не само светлост зуба чува, него и уесо око зуби снажи, осим тога сваки хрђав задај мдаљује и вкус усавршава.

Цена једне флашице I-ве величине 80 н.
„ „ „ II-ге „ 40 н.

Напутак, како поменуте домаће лекове треба употребљавати, добива се нуз сваку флашицу на мађарском и немачком језику бадава

Главно стовариште за Нови Сад Ђ. О. Милутиновића, Ј Петермајера и Е. Дицгена. Беодра: Ф. Сајферта. Карловци: Арсена Нинковића. Вел. Бечкереку: И. Рожа. Вел. Кикинда: М Фулајтара. Хајдуфелд: Ђоке Телбиза. Ковин: Јована Вебера и Ј. Стојановића. Панчево: Николића и Димитријевића. Крчединца и сина. Земун: браћа Вулко. Тител: Ф. Георгијевића и друг. Вршац: Ст. Мачарија. Сента: Л. Мештера. Сомбор: Стев. Попића. У Рајевом Селу код Ф. Ивића, у Паланци код А. Делаведела.

Пешта 26. октобра 1870.

11—12 ВЕРТЕР и БРАЗАЈ.

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговоран уредник Стеван Поповић. Српска штампарија дра Јована Субботића у Новом Саду. 1871.